

Innst. O. nr. 66

(2003-2004)

Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen

Ot.prp. nr. 33 (2003-2004)

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i tvistemålsloven (bevisopptak utenfor retts-sak)

Til Odelstinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen foreslås endringer i tvistemålsloven kapittel 20 om bevisopptak utenfor rettssak. Hovedhensikten er å legge til rette for bevisopptak uten at motparten varsles på forhånd der det er fare for at formålet med bevisopptaket ellers vil forfeiles, for eksempel fordi det er grunn til å mistenke motparten for å ville ødelegge de aktuelle bevisene før bevisopptaket iverksettes dersom vedkommende varsles på forhånd. På immaterialrettens område har utvidelsen også til hensikt å tilfredsstillte kravene i artikkel 50 i avtalen av 1994 om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter (TRIPS-avtalen).

1.2 Bakgrunnen for lovforslaget

Etter en avgjørelse av Høyesteretts kjæremålsutvalg var det klart at TRIPS-avtalen krevde en endring i reglene om bevisopptak utenfor rettssak. Justisdepartementet utarbeidet derfor et høringsnotat med forslag om at det ble åpnet for bevisopptak uten varsel til motparten ved krenkelse av immaterialrettigheter. Det ble samtidig foreslått en viss skjerpelse av saksøkers ansvar ved midlertidige forføyninger for å bringe reglene i bedre samsvar med TRIPS-avtalen. Høringsnotatet ble i januar 2002 sendt på høring med høringsfrist 15. mars 2002. Av de høringsinstansene som uttalte seg om forslaget, var samtlige positive til at det ble åpnet for bevisopptak uten varsel til motparten.

1.3 Virkeområde

Utgangspunktet i norsk prosessrett er at bevisføringen skal finne sted umiddelbart for den dømmende rett. Tvistemålsloven inneholder likevel regler om bevisopptak utenfor rettssak. Formålet er å sikre bevis for en fremtidig rettssak. Virkeområdet er ikke begrenset til spesielle sakstyper.

Forslaget i høringsnotatet var knyttet til krenkelse av immaterielle rettigheter. Tvistemålsutvalgets forslag var ikke begrenset til spesielle sakstyper. Høringsinstansene ble bedt om å uttale seg om Tvistemålsutvalgets forslag var å foretrekke, og det var ulike oppfatninger av dette. Flere mener at adgangen til bevisopptak uten varsel til motparten bør være generell. Andre mener derimot at hensynet til kontradiksjon i utgangspunktet taler for å begrense adgangen til bevisopptak uten varsel til motparten til det som er nødvendig av hensyn til Norges internasjonale forpliktelser.

Etter departementets mening bør det være en generell adgang til bevisopptak utenfor rettssak uten varsel til motparten der det er grunn til å frykte at varsel vil kunne hindre at beviset sikres. Behovet for bevisopptak uten varsel til motparten kan reelt være vel så stort i andre tilfeller som ved krenkelser av immaterielle rettigheter. En prosessuell særregel til vern av immaterielle rettigheter vil fremstå som en dårlig begrunnet særbeskyttelse av en spesiell kategori rettigheter. Ved en generell adgang unngår man dessuten vanskelige avgrensningsspørsmål.

1.4 Utformingen av ordningen

I høringsnotatet var det foreslått detaljerte regler om ordningen i samsvar med bestemmelsene i TRIPS-avtalen. Tvistemålsutvalgets forslag har en enklere utforming, og flere høringsinstanser uttaler seg til fordel for dette forslaget.

Departementet er i utgangspunktet enig med de høringsinstanser som foretrekker Tvistemålsutvalgets forslag. Det er enklere og bedre tilpasset prosesslovgivningen for øvrig og norsk rettstradisjon. Dette reiser spørsmål om i hvilken grad TRIPS-avtalen med bindende virkning regulerer utformingen av bevisopptaksadgangen. Formålet med TRIPS-avtalen er å oppstille minimumskrav til WTO-landenes beskyttelse av immaterielle rettigheter. Etter departementets mening er det derfor rom for å fravike ordlyden i den detaljerte reguleringen av prosessuelle spørsmål i TRIPS-avtalen til fordel for rettighetshaverne når reguleringen da vil passe bedre inn i norsk lovgivning og rettstradisjon for øvrig. Et moment i denne vurderingen er også det forhold at norsk prosessrett som hovedregel bare vil komme til anvendelse ved forfølgninger av krenkelser av rettigheter som er begått på norsk territorium. Man står derfor overfor tilfeller der de fleste saksøkte vil være hjemmehørende her i riket, mens saksøkerne kan like godt høre hjemme i utlandet.

Når det gjelder saksøkerens erstatningsansvar i spesielle tilfeller, finner departementet det forsvarlig å foreslå en mildere og reelt sett bedre begrunnet regel bygget på reglene for midlertidige forføyninger i tvangsfullbyrdelsesloven fremfor den strengere og mer detaljerte bestemmelsen som ble foreslått i høringsnotatet.

Når det gjelder offentligheten og motpartens adgang til innsyn i saken, mener departementet at både offentligheten og motparten bør nektes kjennskap til saken inntil bevisopptak er holdt. For de tilfellene der bevisopptak nektes, bør det settes en lengste frist for dette unntaket fra den alminnelige adgangen til å gjøre seg kjent med saksdokumenter og rettsavgjørelser. Seks måneder synes passe.

1.5 Erstatningsansvaret ved midlertidige forføyninger

I høringsnotatet ble det under henvisning til TRIPS-avtalen foreslått en skjerpelse av saksøkerens erstatningsansvar overfor saksøkte ved midlertidige forføyninger. Etter tvangsfullbyrdelsesloven har saksøkeren et subjektivt ansvar dersom det viser seg at det ikke forelå noen "sikringsgrunn". I høringsnotatet ble det foreslått et objektivt ansvar på dette punkt ved midlertidige forføyninger til sikring av immaterielle rettigheter.

Departementet er kommet til at det ikke er nødvendig å skjerpe saksøkerens ansvar gjennom en endring av tvangsfullbyrdelsesloven.

1.6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Lovendringsforslaget vil i enkelte situasjoner medføre et bedre prosessuelt vern for materielle rettigheter. For rettighetshaveren vil dette være en for-

del. Et viss økning av antall begjæringer om bevisopptak utenfor rettssak må påregnes. Den økte arbeidsbelastningen for domstolene må imidlertid antas å bli ytterst marginal.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunn Karin Gjøl, Anne Helen Rui og Knut Storberget, fra Høyre, Carsten Dybevig, lederen Trond Helleland og Linda Cathrine Hofstad, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad, fra Kristelig Folkeparti, Einar Holstad og Finn Kristian Marthinsen, og fra Sosialistisk Venstreparti, Inga Marte Thorkildsen, er opptatt av at domstolene i Norge fatter materielt riktige avgjørelser. Etter komiteens syn er det derfor viktig at vi har regler som hindrer bevisforspillelse.

Komiteen er kjent med at etter kjennelsen i Rt. 2000 s. 1261 er norsk rett ikke i samsvar med TRIPS-avtalens minimumskrav til statenes lovgivning om vern av immaterielle rettigheter.

Komiteen viser til at alle høringsinstansene som uttalte seg, var positive til mulighet for bevisopptak uten varsel til motparten. Etter komiteens syn vil denne muligheten til bevisopptak kunne øke rettssikkerheten ved at det styrker muligheten for riktige avgjørelser. Komiteen er enig i at denne muligheten til bevisopptak gjøres generell, slik at det ikke oppstår avgrensningsspørsmål i forhold til for eksempel beslektede sakstyper. Komiteen synes videre ikke det er hensiktsmessig å innføre regler om bortfall av adgangen til å påberope seg bevis (preklusjon).

Komiteen har ingen ytterligere kommentarer til det fremlagte forslag, og støtter utformingen av tvistemålsloven ny § 271 a.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i tvistemålsloven
(bevisopptak utenfor rettssak)

I

I lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål skal i kapittel 20 ny § 271 a lyde:

Dersom det er grunn til å frykte for at varsel til motparten vil kunne hindre at beviset sikres, kan retten treffe avgjørelse om at bevisopptak skal holdes før motparten varsles. Verken motparten eller allmennheten skal gjøres kjent med saken inntil bevisopptaket er holdt eller mer enn seks måneder har gått siden saken ble avsluttet. Den som har fremsatt begjæringen, bør ikke gis tilgang til beviset før avgjørelsen er endelig, dersom det kan være viktig for motparten å hindre det. Tvangsfullbyrdelsesloven § 15-10 gjelder tilsvarende. Fristen for å begjære muntlig forhandling er to uker fra avholdelsen er meddelt.

Dersom det viser seg at den som fremsatte begjæringen, ikke har et krav eller en rettighet som bevisopptaket kunne tjene til å sikre, plikter vedkommende å erstatte den skade motparten har lidt som følge av bevisopptaket. Det samme gjelder dersom det etter

etterfølgende muntlig forhandling viser seg at begjæringen om bevisopptak etter paragrafen her for øvrig var ugrunnet som følge av at det under saken forsettlig eller uaktsomt ble gitt uriktige eller villedende opplysninger om hvorfor det var grunn til å foreta bevisopptaket.

Retten kan stille som vilkår for avholdelse av bevisopptaket at den som har fremsatt kravet dekker eller stiller sikkerhet for de omkostninger som påløper. Retten kan også stille som vilkår at det stilles slik sikkerhet som retten fastsetter for mulig erstatning til motparten.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Oslo, i justiskomiteen, den 22. april 2004

Trond Helleland
leder

Linda Cathrine Hofstad
ordfører